

ban, apa megnősül újra és újra, autórádió-lopás bravúrral, egy boldog nyár a Kövesben, iszogatók és elmélázások a Fállábúnál, majd gyermekkori emlékek tűnnek fel: Ilonka néni vízbe fült fiának története, békaszedés, éhség és csokievés a lelenben, egy félelem, kudarc, vágy. Alapjában véve csupa egészséges, emberi érzés, érzelem, bölcsesség és törekvés; ezeknek bonyolult szövvénye jelenti e világ mibenlétét, jelöli ki koordinátáit. A megélt élet leginkább emlékként, elbeszél, múlt eseményként bontakozik ki előttünk, amely életpályára megélője és elbeszélője a letisztult bölcsesség pozíciójából tekint.

Persze e „hely” determinálta (szöveg)világból kilátásunk nyílik az élet más tereire, kiterjedéseire, e világ konfliktusai, történései éppannyira specifikusak, mint amennyire általánosan emberiek. Ezen a ponton van lehetőségünk – a hely „szellemének” közvetlen ismerete nélkül – az olvasói együtt- és beleézés legteljesebb szintjeit megközelíteni, elérni.

Különleges-varázsos és földhözragadt erotika egyformán jellemzi a *Tekergők* novelláit. Jucika – Bölömké képzeletében – meztelenül, szórén üli meg a lovat és vágat vele, reszketnek, ütemesen ringanak mellette valahol Szabadkán vagy Palicson, ahova férjhez ment. Rozikának pedig „virított a fehér bugyija, olyan volt, mintha lakkozta volna, pedig csak a vasaló nyoma az”. Úgyhogy Tragacs egy karóra akasztja, nehogy bepiszkolódjék a szarral elkevert földön. A Mesélő pedig akkor kezd gyanakodni a mázolóra, amikor Rózsikának „kék tenyéryomok” éktelenkednek a bugyiján . . .

Egy letisztult hangú, kiforrott stílusú író teremt szövegvilágot, szerkeszt novellát a *Tekergők*ben, amelynek huszonhat darabja egy regény fejezeteiként is kezelhető. A Telep regényének fejezeteiként.

BENCE Erika

HÁROM SZABAD KIRÁLYI VÁROS ALAPDOKUMENTUMA

Slaven Bačić: *Povelje slobodnih kraljevskih gradova Novog Sada, Sombora i Subotice*. Subotica, 1995

A három legfejlettebb bácskai város, Újvidék, Szabadka és Zombor alapdokumentumát, a Mária Teréziától kapott (a szabad királyi város státusát biztosító) kiváltságlevelet teszi könyvében vizsgálódás tárgyává Slaven Bačić szabadkai jogász. S noha első látásra úgy tűnik, hogy a kifogástalanul megírt, mutatókkal, összefoglalóval és gazdag forrásjegyzékkel ellátott kétszáz oldalas tanulmány, szerkezeténél és szerzőjének szakmai vizsgálódásánál fogva csak a jogtörténészek érdeklődésére tarthat igényt, utóbb kiderül, hogy Bačić kötete sokkal több három kiváltságlevelél szakszerű jogi elemzésénél. Hiszen olyan dokumentumokat ismertet és elemez behatóan, amelyeknek rendelkezései hosszabb időn át meghatározóak voltak a három említett bácskai város életére nézve, amelyeknek tulajdonképpen korszaknyitó szerepük volt e városok fejlődésében, s melyeknek végső soron nemcsak jogi, hanem társadalmi, politikai, gazdasági stb. vetületei is voltak.

Újvidék 1748. február 20-án, Zombor 1749. február 17-én, Szabadka pedig 1779. január 22-én nyert kiváltságlevelet, s ettől kezdve már adott volt a város fejlődésének egy sajátos jogi kerete. E keret több általános, de néhány egyedi jogi normát is tartalmazott. Mindenekelőtt meghatározta a város nevét, területének határait, a státusjogot

és a helyhatóság szervezeti felépítését, a városi közigazgatás újrafelállításának napját, a katonai szállítási kötelezettséget stb.

Az úgynevezett „felszabadítási váltságdíj” összegét a városi birtok értékéhez mérten szabták meg. Ez Újvidék esetében 80 000, Zombornál 150 000, Szabadkánál pedig 266 666 forint 40 krajcár volt. Újvidék és Zombor e váltságdíj összegét még a kiváltságlevél kiadása előtt befizette a kincstárba, Szabadka viszont utólag, 6 év alatt volt köteles törleszteni a kijelölt összeget.

Bačić e három dokumentum rendelkezéseinek aprólékos boncolgatásában külön kitér többek között a bírósági, pénzügyi, kereskedelmi, egyházi, közigazgatási, öröklési és büntetőjogi normák elemzésére, de a betelepítésre és a helyhatóság szervezésére, tevékenységére vonatkozó cikkelyekre is. Emellett összehasonlító vizsgálódás alá veti a három kiváltságlevél rendelkezéseit, jelezve az eltéréseket, pontosabban az egyedi rendelkezéseket.

Újvidék, Zombor és Szabadka esetében a kiváltságlevél elnyerése a 18. században egyet jelentett a korszerű fejlődés kezdetével. Azon fejlődéssel, amely az utóbbi kétszáz évben több szakaszon esett át, s amelyről többféle értékelést lehetne adni, de amelynek alapját minden bizonnyal a szabad királyi város státusának elnyerése alkotta. Ezt pedig, formailag éppen a Bačić által közreadott és behatóan elemzett három alapokmány szavatolta.

E kötet nemcsak a kutatóknak és szakembereknek lehet hasznos és érdekes olvasmánya, hanem a három bácskai város múltja iránt érdeklődő átlagolvasónak is.

NÉMETH Ferenc

S Z Í N H Á Z

MERT KELL EGY HELY . . .

Presser–Horváth–Sztevanovity: A padlás
Újvidéki Színház

. . . hol minden szólam hallható . . . , hol nem fáznak a csillagok . . . hol – fordítsuk le az előadásbeli dal szavait a mindennapi beszédre – mindenki jól, otthon érzi magát; ahol boldog (lehet). Akár néhány pillanatra, akár egy színházi előadás másfél–két órányi tartamára.

És ez a rövid boldogságot nyújtja nézőinek *A padlás* újvidéki előadása.

Jóleső érzés volt nézni a bemutató közönségét, amely – különben igencsak tartózkodó, hidegen megfontolt szokott lenni, de most – harmadszor-negyedszer énekelte együtt a színészekkel a finálét, azt, hogy kell egy hely, hol . . . Az arcokról látszott, köszönik a színháznak az élményt, amely megérintette őket, feledtette a mindennapok megannyi gondját-baját, és figyelmeztet, hogy mindig van egy hely, kell lenni egy helynek, ahol jó. Hogy az életben vannak padlások, ahová Mamóka szilvás gombóccal törtet fel kedveskedve, ahol Robinson, a robot éppen akkor varázsol hóvihart, amikor kell, ahol az is tud